

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ
МАЙСТЕРНОСТІ

Організація дозвілля дітей з особливими потребами в умовах початкової школи

Дипломна робота з соціальної педагогіки
(освітньо-кваліфікаційний рівень
«Бакалавр»)

студентки 4 курсу 42 групи
галузів:

0101 Педагогічна освіта

напряму підготовки:

6.010106 Соціальна педагогіка

Ясінської Ірини Олегівни

Керівник:

доктор педагогічних наук,
професор **С. В. Лісова**

Рецензент:

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри природничих та
соціально-гуманітарних дисциплін

КВНЗ «Житомирський інститут

медсестринства»

С. Д. Поплавська

Допущено до захисту
протокол засідання кафедри соціальної педагогіки та педагогічної
майстерності
№ 11 від 18 травня 2015 року

Оцінка:

Національна шкала: _____

Кількість балів: _____

ECTS: _____

Члени комісії:

(підпис)

Сейко Н.А.
(прізвище та ініціали)

(підпис)

Коляденко С.М.
(прізвище та ініціали)

(підпис)

Павлик Н.П.
(прізвище та ініціали)

(підпис)

Тарасенко Н.Л.
(прізвище та ініціали)

Зміст

Вступ	2-3
Розділ 1. Теоретичні основи соціально – педагогічного змісту організації дозвілля дітей з особливими потребами в умовах початкової школи	4
1.1. Аналіз базових понять дослідження в соціально-педагогічній літературі.....	4-12
1.2. Організація дозвілля дітей з особливими потребами в умовах початкової школи.	13-21
1.3. Соціально-педагогічні умови організації дозвіллевої діяльності дітей з особливими потребами.....	22-30
Висновки до розділу 1.....	31
Розділ 2. Емпіричне дослідження організації дозвіллевої діяльності дітей з особливими потребами в умовах початкової школи	32
2.1. Програма емпіричного дослідження організації дозвілля дітей з особливими потребами в умовах початкової школи.....	32-33
2.2. Аналіз результатів дослідження організації дозвілля дітей з особливими потребами в умовах початкової школи	34-49
2.3. Методичні рекомендації батькам та соціальним педагогам щодо організації дозвілля дітей з особливими потребами	50-58
2.4. Охорона праці.....	59-69
Висновки до розділу 2.....	70-71
Загальні Висновки	72-74
Список використаних джерел	75-79
Додатки	80-86

Вступ

Актуальність дослідження.

Організація дозвіллево-культурної діяльності має значний вплив на формування особистості у дитячому віці. Гармонійний та всебічний розвиток особистості є не лише високим соціальним ідеалом, а й необхідною ключовою для вирішення задач, що стоять на сучасному етапі розвитку суспільства, особливо це стосується дітей з особливими потребами.

Згідно з Типовим положенням про спеціальну загальноосвітню школу (школу-інтернат) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, затвердженим наказом Міністерства освіти України від 15.09.2008 № 852, спеціальна школа (школа-інтернат) для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату I-III ступенів створюється для навчання і виховання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату (з церебральними паралічами; наслідками поліомієліту у відновному і резидуальному станах; артрогрипозом, хондродистрофією, міопатією, наслідками інфекційних поліартритів; іншими вродженими та набутими деформаціями опорно-рухового апарату) для здобуття певного освітнього рівня загальної середньої освіти шляхом спеціально організованого навчально-виховного процесу в комплексі з корекційно-розвивальною роботою та медичною реабілітацією.

До цієї проблеми зверталися представники класичної педагогічної думки: С. Т. Шацький, К. Д. Ушинський, розкрив значення гри в розвитку морально-вольових сторін особистості, визначав діагностичний і прогностичний характер ігор.

Великий інтерес становлять роботи сучасних учених, які зробили вагомий внесок у розробку проблеми організації вільного часу дітей: І. С. Кон, Г. О. Євтеєва, Д. С. Махов, С. А. Шмаков. В їх роботах виявлено проблеми раціонального використання вільного часу дітей, визначено чинники культури вільного часу, розроблені нові методи та форми дозвіллевої діяльності.

Тому, проблема організації дозвілля дітей є актуальною. Особливо вона важлива у відношенні до дітей молодшого шкільного віку. Молодші школярі ще не вміють оптимально використовувати вільний час для свого особистісного та фізичного розвитку, особливо це необхідно для дитини з особливими потребами.

Об'єкт – діти з особливими потребами.

Предмет – процес соціалізації дитини в початковій школі за допомогою засобів дозвілльєвої діяльності.

Гіпотеза – організація дозвілля дітей з особливими потребами визначається умовами початкової школи нозологією їх захворювання.

Мета дослідження – виявити особливості організації дозвілля дітей молодшого шкільного віку з особливими потребами.

Завдання:

- 1) Проаналізувати базові поняття в соціально-педагогічній літературі щодо організації дозвілля дітей з особливими потребами умовах початкової школи.
- 2) Провести дослідно – експериментальне дослідження, що дозволить реалізувати і розробити найбільш оптимальний сценарій проведення соціалізації особливих дітей молодшого шкільного віку за допомогою включення їх в дозвілля.
- 3) Розробити рекомендації батькам та соціальним педагогам щодо організації дозвілля дітей з особливими потребаи в умовах початкової школи.

Структура дослідження. Дана дипломна робота складається зі вступу, основної частини, яка включає два розділи, загальні висновки, список використаних джерел (52) та додатків.

Методи дослідження. При написанні були використані такі методи наукового та емпіричного дослідження як літературний метод (опрацювання різноманітних літературних джерел), аналіз і синтез (розгляд проблеми по частинах і в цілому). Експериментальна частина дослідження виконувалась за допомогою таких методів, як опитування, анкетування та бесіда.

Загальні висновки:

Аналізуючи літературні джерела та отриманий практичний результат, в ході експериментального вивчення організації дозвілля особливих дітей у мовах початкової школи можемо зробити наступні висновки:

1. Теоретично дослідили базові поняття в науковій літературі, розкрили зміст організації дозвілля особливих дітей та їх соціалізацію, в сім'ї так і шкільному середовищі.

У сучасних енциклопедіях і довідкових виданнях найчастіше дозвілля і вільний час трактуються як взаємозамінні одне одного поняття, зрівнюються між собою. Найбільш прийнятним в сучасних наукових публікаціях визначень дозвілля є визначення його, як:

□ це вільний час людини, під час якого вона за своїм вибором займається різноманітною діяльністю.

У «Великому тлумачному словнику» української мови дозвілля – це сукупність занять у вільний час, за допомогою якого задовольняються безпосередні фізичні, психічні, духовні потреби в основному відновлюючого характеру.

Організація трактується як впорядкування, налагодження. Саме ці два поняття взаємозв'язанні між собою.

Не останнє місце посідає організація дозвілля особливих дітей і в умовах початкової школи, адже саме школа дає перший крок до соціалізації та переходу в життя суспільне.

Соціалізація – це складний багатогранний процес позасвоєнню індивідом протягом його життя соціальних норм і культурних цінностей того суспільства, до якого він належить; засвоєнню і подальшого розвитку індивідом соціально-культурного досвіду; становленню особистості, навчання і засвоєння індивідом цінностей, норм, установок, зразків поведінки, властивих даному суспільству, соціальної спільності, групі; включенню людини в соціальну практику, придбання нею соціальних

якостей, засвоєнню соціального досвіду і реалізації власної сутності за допомогою виконання певної ролі у практичній діяльності.

Не від'ємну частину в соціокультурній діяльності грає сім'я, яка є першим соціальним інститутом для дитини. Саме батьки повинні надавати можливість дитині реалізуватись і не перебувати в самотності і ізоляції.

Нами також були виявлені основні види дозвілдової діяльності особливих дітей молодшого шкільного віку:

- 1) арт-галерея, де вся експозиція присвячена казці.
- 2) ігровий зал, де розгортається ігрова програма з використанням елементів народної культури (загадки, прислів'я, прикмети, хороводи), колективне
- 3) театральна гримувальна. Дітям надається рідкісна можливість зануритись у чарівний світ театру, потрапити за його лаштунки, а відтак — на імпровізовану сцену.
- 3) Фізичне виховання – сприяє виживанню і подоланню безлічі відхилень. Для дітей-інвалідів заняття фізичною культурою і спортом виступають, як фактор поліпшення самопочуття, підвищення рівня здоров'я, задоволення потреби в спілкуванні, розширенні кола знайомств.
- 4) Образотворче мистецтво. Діти у яких порушення дрібної моторики, проблеми фізичного і розумового розвитку мають чи не найбільшу потребу в спеціально організованих заняттях.

Ми робимо висновок, що саме дозвілля та організація дозвілля батьки, вихователями, вчителями є одним з факторів пристосування дитини- інваліда до умов навколишнього середовища і успішного функціонування в ньому.

2. Досліджуючи організацію дозвілля особливих дітей в умовах початкової школи нами було проведено ряд методик, а саме: «Ставлення педагогів до інклюзивної освіти та дозвілля для особливих дітей», «Потреби дітей-інвалідів та їх батьків в книготерапії», «Кольорово - рисунковий тест діагностики психічних станів молодших школярів».

За допомогою комплексу даних методик ми виявили що більшість педагогів обізнані в проблемі, в якій опиняються особливі діти та знають як

потрібно виходити з важких ситуацій. Більш того самі педагоги практикують в своїй праці різні засоби культурно-дозвілдової діяльності за допомогою яких включають самих дітей в навколишнє середовище.

Такі поняття як «Інклюзивна освіта» та «Культурно-дозвіллова діяльність» використовують та застосовуються в житті школи, адже 100% працівників дали позитивну відповідь на дані запитання.

Досліджуючи психічні стани дітей- інвалідів молодшого шкільного віку було виявлено, що 30% дітей обрало червоний колір, це говорить про те, що у даних дітей провідним станами є активність, щирість, дружелюбність, увага; від 2%-5% дітей обрало зелений, рожевий, помаранчевий, жовтий, блакитний кольори; чорний і коричневий, красний в поєднанні з жовтим колір ніхто не вибрав.

І досліджуючи що близько 19% читаючих родин мають стійкі читацькі потреби. Але показник -81% говорить про те, що впливу сім'ї на керівництво читанням дітей невисоко. Адже відомо, що діти орієнтуються на своїх батьків. На початку життя дитини саме мама з татом повинні виховувати інтерес до читання.

Крім того, знижується число сімей, що мають домашні книжкові зібрання, тобто сімейну бібліотеку. 26% опитаних не мають книг будинку, 21% мають лише кілька розрізнених, випадкових книг, і лише менше 53% володіють тим, що можна назвати бібліотекою.

Також такі форми дозвілля як: перегляд телепередач 73%, відвідування театрів, кінотеатрів, бібліотек 18%, прийом гостей/похід в гості 19%, читання 54%, компютер 30%, заняття фізичними вправами та спортом 10%.

3.Надали основні методичні рекомендації батькам та соціальним педагогам щодо організації дозвілля дітей з особливими потребами. Поради надання основних задач, які повинні виконувати батьки та педагоги для того щоб дитина мала перший крок в життя як самостійна особистість, та була не замкнута для оточуючих і себе.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аванесова Г. А. Культурно-дозвіллева діяльність : Теорія і практика організації / Г. Аванесова. — М. : Аспект Пресс, 2006. — 236 с.
2. Анцибор М. М. Особенности организации педагогического процесса в начальных классах с продлённым днём / М. М. Анцибор, Н. Ф. Голованов. — М. : Просвещение, 1990. — 159 с.
3. Афанасьев С. П. Триста творчих конкурсів / С. П. Афанасьєв, С. В. Коморін. — Кострома : РЦ НІТ «Еврика-М», 1999. — 288 с.
4. Белянкова Н. Гра? Не тільки ... / Н. Белянкова, К. Чупаєва // Виховання школярів. — 2002. — №7. — С. 19 – 20.
5. Бондар А. Д. Навчально-виховна робота в школах-інтернатах і групах подовженого дня / А. Д. Бондар, Б. С. Кобзар. — К. : Вища школа, 1985. — 303 с.
6. Воловик А. Ф. Дозвіллезнавство : навчал. Посіб. для вузів / В. Й. Бочелюк, В. В. Бочелюк. — К. : Центр навчальної літератури, 2006. — 207 с.
7. Педагогіка дозвілля / А. Ф. Воловик, В. А. Воловик. — М. : Флінта, 1998. — 240 с.
8. Виготский Л. С. Собр. соч. : в 2 т. / Л. С. Виготский. — М. : Наука, 1982. — С. 35 – 40.
9. Галагузова Л. Н. Психологічні аспекти виховання дітей у будинках дитини та дитячих будинках / Л. Н. Галагузова // Зап. психології. — 1990. — № 6. — С. 17—25.
10. Гапонова Н. Л. Організаторам літнього відпочинку дітей / Н. Л. Гапонова, Н. Л. Поспелова // Практика адміністративної роботи в школі. — 2005. — №4. — С. 12—14.
11. Горбушин А. За інтернатських стінами / А. Горбушин // Народна освіта. — 1995. — № 9. — С. 114—119.
12. Гиппенрейтер Ю. Б. Спілкуватися з дитиною. Як? / Ю. Б. Гиппенрейтер. — М. : АСТ Астрель, 2005. — 240 с.

13. Дозвілля в Україні. Теоретичні та емпіричні аспекти : монографія. – К. : Видавничий центр ДАККМ, 2003. – 224 с.
14. Забрамная С. Д. Розвиваючі заняття з дітьми : матеріали для самостійної роботи студентів з курсу «Психолого-педагогічна діагностика і консультування» / С. Д. Забрамная, Ю. А. Костенкова. — М. : В. Сікач, 2001. — 80 с.
15. Іванов І. П. Енциклопедія колективно-творчих справ / І. П. Іванов. — М. : Педагогіка, 1989. — 255 с.
16. Ігнатова О. І. Виховуємо самостійність / О. І. Ігнатова // Теоретико-методичні проблеми виховання соціальної зрілості учнів шкіл-інтернатів : наук.-метод. зб. – К. : ІПВ АПН України, 2000. – С. 83 – 92.
17. Канішевська Л. В. Педагогічні основи виховання соціальної зрілості учнів старших класів шкіл-інтернатів для дітей сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків / Л. В. Канішевська. – К. : Стилос, 1998. – 163 с.
18. Караковский В. А. Воспитание? Воспитание.. Воспитание! Теория и практика школьных воспитательных систем / В. А. Караковский, Л. И. Новикова, Н. Л. Селиванова. – М. : Новая школа, 1996. – 160 с.
19. Кисельова Т. Г. Основи соціально-культурної діяльності : навч. посіб. / Т. Г. Кисельова, Ю. Д. Красильников. — М. : Изд-во МГУК, 1995. – 136 с.
20. Кобзар Б. С. Управління виховною роботою в школі-інтернаті / Б. С. Кобзар, Постовойтов, В. Г. Слюсаренко – К. : КМІВУ, 1996. – 268 с.
21. Колективна творча діяльність : метод. рекомендації // Виховання школярів. — 2003. — № 3. — С. 20—23.
22. Колупаєва А. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі : початкова ланка : путівник для педагогів : [навч.-метод. посіб.] / А. Колупаєва, О. Таранченко; МОН України, НАПН України,

- Ин-т спец. педагогіки. – К. : [АТОПОЛ], 2010. – 96 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»)
- 23.** Корнєва Л. В. Психологічні основи педагогічної практики / Л. В. Корнєва. — М. : Владос, 2004. — С. 39—42.
- 24.** Курганський С. М. Організація дозвільної діяльності молодших школярів / С. М. Курганський // Завуч початкової школи. — 2004. — № 6. — С. 5—6.
- 25.** Лангмейер Й. Психічна депривація в дитячому віці / Й. Лангмейер, З. Матейчек. — Прага : Авіценум, 1984. — С. 55—62.
- 26.** Літній відпочинок : ідея, проект, втілення : [з досвіду роботи дитячого оздоровчого центру Нижегородської області]. — Н.-Новгород, 2002. — 288 с.
- 27.** Позбавлені батьківського піклування : хрестоматія / за ред. В. С. Мухіної. — М. : Просвещение, 1999. — 220 с.
- 28.** Махов Ф. С. Подросток и свободное время / Ф. С. Махов. — Л. : «Академия», 1982. — 231 с.
- 29.** Меренков А. Саморазвитие детей в досуговой деятельности / А. Меренков, Н. Кленова, В. Ломова // Нар. образование. — 1999. — №9. — 176 с.
- 30.** Моторин В. У що грають діти? / В. Моторин // Виховання школярів. — 2001. — №5. — С. 36—37.
- 31.** Мид М. Культура и мир детства / М. Мид. — М. : Изд-во СПбГУ, 1988. — 321 с.
- 32.** Петрова І. В. Дозвілля в зарубіжних країнах : підручник / І. В. Петрова. — К. : Кондор, 2005. — 408 с.
- 33.** Петрусинський В. В. Ігри : навчання, тренінг, дозвілля / В. В. Петрусинський. — М. : «Нова школа», 2002. — 366 с.
- 34.** Прутченков А. С. Можливості ігрової технології : поняття і терміни / А. С. Прутченков // Педагогіка. — 1999. — №3. — С. 121 – 126.

35. Розанова Є. Г. Свята в школі і вдома. Сценарії, вікторини / Є. Г. Розанова. — М. : РОСМЕН, 2000. — 334 с.
36. Рухленко Н. М. Програма «Літо» / Н. М. Рухленко // Практика адміністративної роботи в школі. — 2004. — №2. — С. 32—33.
37. Соціальні послуги для людей з особливими потребами : навч. посіб. / Я. М. Кашуба, С. І. Панцир, Я. Б. Коваль, А. С. Єлькіна, В. В. Бадовський. — Львів: «Нострадамус», 2011. — 312 с.
38. Сучасні технології соціально-культурної діяльності : учеб. посіб. / за ред. Є. І. Григор'євої. — Тамбов : Першина, 2004. — 340 с.
39. Тимофєєв Ю. Ігри в літньому таборі / Ю. Тимофєєв // Виховання школярів. — 2003. — №5. — С. 23—24.
40. Тихомирова Л. Ф. Вправи на кожен день : Логіка для молодших школярів : [популярне посібник для батьків і педагогів] / Л. Ф. Тихомирова. — Ярославль : Академія розвитку, 2001. — 144 с.
41. Теоретичні основи культурно-дозвілєвої діяльності : монографія. — К. : Видавничий центр ДАКККМ, 2000. — 180 с.
42. Усова А. П. Роль игры в воспитании детей / А. П. Усова. — М. : Просвещение Год, 1976. — 123 с.
43. Ушинський К. Д. Педагогические сочинения : 6 т. / К. Д. Ушинський, сост. С.Ф. Егоров. : наука и искусство воспитания. — Т. 4. —1990. — 338 с.
44. Теорія Фришман І. І. Організація літнього відпочинку дітей та підлітків : ідеї та концепції / І. І. Фришман // Народна освіта. — 2003. — № 3. — С. 28—29.
45. Шацкий С. Т. Избранные педагогические сочинения : в 2 т. / С. Т. Шацкий — М. : Педагогика, 1980. — 237 с.
46. Шмаков С. А. Волшебное слово «сам» / С. А. Шмаков. — М. : Знание, серия «Педагогика и психология», 1988. — 117 с.
47. Шмаков С. А. От игры к самовоспитанию / С. А. Шмаков. — М. : Из-во «сборник игр-коррекций», 1993. — 541 с.

- 48.**Шульга І. І. Педагогічна анімація у практиці соціального виховання за кордоном / І. І. Шульга // Шкільні технології. — 2006. — № 3. — С. 134—136.
- 49.**Яценко В. А. Игра и выбор профессии / В. А. Яценко – М. : Изд-во МГУК, 1990. – 325 с.
- 50.**Фоміна А. Гра в структурі вільного часу дітей / А. Фоміна // Виховання школярів. — 2005. — №3. — С. 34—36.
- 51.**Freschi d. F. Guidelines for working with one-to-one aides. Teaching Exceptional Children [Електронний ресурс] / d. F. Freschi – New York : John Wiley, 2009. – 331p. – Режим доступу до журн. : http://www.dpiap.org/resources/pdf/edu-chi-disabil-guid_note_12_10_12.pdf. – Назва з екрану.
- 52.**Etscheidt S. K. The IDEA amendments: A four-step approach for determining supplementary aids and services [Електронний ресурс] / S. K. Etscheidt – E. : IZMN, 2004. – 162 p. – Режим доступу. : <http://www.uvm.edu/~cdci/parasupport/reviews/Etscheidt.pdf>. – Назва з екрану.